

Верба С. Ю.
*аспірантка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*
Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри
теорії та історії держави та права ТНЕУ, доцент
Подковенко Т.О.*

ПРИНЦИП АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ У СУЧАСНОМУ ПРАВОЗНАВСТВІ

Антропоцентризм – принцип, відповідно до якого людина є завершенням еволюції світобудови. Суть його полягає в тому, що центр Всесвіту переноситься від проблем світобачення, до проблем людини.

З початком нового століття українська юридична наука починає активніше розвиватися. Люди стають по іншому мислити, висловлюватися і це породжує зміни в самій державній системі. Тепер право розуміється як невід’ємна сторона життя людини, яка наділена невід’ємними природними властивостями та якостями. І ці якості впливають та визначають зміст права, роблять його більш гуманним та людяним [3]. Юридична наука з роками стає все більш популярною. Тоді як в радянські часи вона була доступна окремим великим чинам, на сьогоднішній день – відкрита для загального доступу. Юридична наука велике враження справляє на сучасну молодь. Юридичні вузи України налічують численну кількість студентів-правників.

На розвиток юридичної науки мають великий вплив держава і право. Цим вона постійно збагачується. З’являються нові або ускладнюються існуючі правові інститути і явища. Виникають нові суб’єкти права, сфери збільшуються сфери цивільного обороту, розширюються права громадян. Це стимулює появу нових наукових напрямів. В розвитку юридичної науки з’являється новизна, яка згодом успадковується. Нова форма в юриспруденції змінює застарілу. Одночасно утримуються і сприймаються практично і науково значущі результати, які набувають нових властивостей на вищому етапі розвитку.

Розвиток юридичної антропології не є результатом виключно теоретичних досліджень. Безпосереднім імпульсом до закладки основ юридичної антропології послужили реальні проблеми, які випробовує наша юридична наука і практика. До юридико-антропологічного аналізу відносяться прийоми дослідження правової дійсності, науки, текстів, пов’язаних з використанням критерій інтересів, цінностей і буття. Французький юрист-антрополог Н. Рулан вважає, що сучасна юридична антропологія ставить перед собою мету «крок за кроком вивчити матеріали різних правових систем, таким чином єдність і відмінність уживаються бік об бік в різних людських культурах, не виключаючи один одного» [4, с. 232].

Юридична антропологія – це науковий напрям, в структурі якого, виразно показано разом з теоретичною частиною і сферу знання, засновану на емпіричних, фактологічних, «польових» дослідженнях. Юрист-антрополог повинен з’ясовувати, як різні види поведінки людини заломлюються в праві. Наприклад, для поведінки людини типова така його межа як агресивність. Це суто природна, біологічна межа

людини. Юридична антропологія відповідає на питання про те, чому агресивність зробилася атрибутом людини. Річ у тому, що в еволюції агресивність виконує важливу роль. Вона адаптує спадково-закріплену поведінкову реакцію. Агресивність є проявом схильності кожної особистості ділити собі подібних на своїх і чужих.

Антропологічне розуміння права розвивається в руслі тісно взаємопов'язаних підходів – психологічного, феноменологічного, екзистенціального, герменевтичного. Ці підходи трактують право як психічні переживання імперативно-атрибутивного характеру, як порядок соціального спілкування, виокремлюють принципи права та його складових: законодавства, правової системи і державного устрою.

Дійсно, неможливо розглядати право окремо від людини, адже сутність права нерозривно пов'язана з фундаментальними засадами людського буття та співжиття. Для людини, яка вивчає та застосовує право, важливо розуміти зміст головних проблем взаємодії людини і права [1, с. 5].

Буття людини в праві полягає в тому, що крім традиційних суб'єктивних прав, юридичних обов'язків та законних інтересів, людина з її почуттями, волею і свідомістю індивідуалізує себе в праві шляхом оцінки правових норм, державної влади та правового порядку. Буття людини у праві є більш яскравим, різноманітним ніж суто правові відносини та акти правової поведінки, які людині «пропонує» нормо-центристський підхід до права.

Антропологічній науковій експертизі може бути піддана не тільки традиційна предметна сфера та інфраструктура державознавства, але нові аспекти теорії держави: співвідношення особистості та держави, образ держави у суспільній та індивідуальній свідомості.

Антропологічне розуміння онтології державної влади є одним з найдавніших концептів в історії політичної та правової думки. Конфуцій розглядав державу як велику сім'ю, бачив у державі людську істоту у системі споріднених зв'язків. Згідно з цим правитель – «син неба» лише на декілька сходинок підносився над главою сім'ї [2, с.86].

Ототожнення державної влади і людини властиве було не тільки давньо-східним та античним авторам, не тільки диктаторам та абсолютним монархам, але й мислителям-раціоналістам, які започаткували модерне державознавство. Так, наприклад, на обкладинці найбільш відомого твору Томаса Гоббса «Левіафан», присвяченого теорії держави, держава була зображена у вигляді велетня, який складається з маленьких людей. Антропологічним забарвленням просякнуті договірні та конституційні акти модерних держав. Так, угода «батьків-пілігримів» з «Мейфлауера» (1620р.) проголошувала, що вони об'єднуються у громадянський політичний організм, тобто надають своєму колективі рис живої істоти.

Антропологізація вітчизняного права зумовлює необхідність залучення до світової скарбниці ідей, теорій, концепцій, які мають антропоцентричний і гуманістичний вимір, сконцентрованих у межах юридичної антропології, й допомагає подолати відставання від світової юридичної науки в галузі юридичної антропології та гармонізувати й скоординувати вектор розвитку правових форм організації суспільного життя. Завдання сучасної юриспруденції – це подолання відчуження права від людини, сприяння максимальному зближенню права з цивілізованими та культурними основами життя суспільства та окремої людини. Особливо це необхідно сьогодні, коли вітчизняна правова наука та юридична практика перебувають у

процесі антропологізації права, його гуманізації та демократизації. Засади справедливості, гуманізму та прав людини мають стати визначальними цивілізаційними принципами сучасного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антропология права, навчальний посібник / В.І.Кушерець, В.М.Кравець, С.О.Мосьондз [та ін.]; за ред. В.І. Кушереця. – К.: Знання України, 2011. – 223 с.
2. Переломов Л.С. Конфуцианство и легизм в политической истории Китая / Л.С. Переломов. – М.: Наука, 1981. – 333 с.
3. Подковенко, Т. О. Принцип антропоцентризму в контексті сучасного праворозуміння / Т. О. Подковенко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2012. – № 2 (23). – С. 21-25.
4. Рулан Н. Юридическая антропология. – М., 1999. – 232 с.

Вербицька О. О.

студентка II курсу юридичного факультету

Тернопільського національного

економічного університету

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри теорії*

та історії держави і права ТНЕУ

Подковенко Т.О.

АНТРОПОЛОГІЗМ ЯК ПРИНЦИП ФІЛОСОФІЇ ПРАВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ПРАВОРОЗУМІННЯ

Сьогодні в Україні так склались умови, що з кожним днем роль права неухильно зростає і настає так звана «епоха права». Разом з тим починають зростати виступи проти стандартизації суспільного життя, проти догматизації та формалізації, через що стає просто необхідною рефлексія основи права – філософії права. Хоча позитивне право не має потреби в філософії, прагне уникати будь-якої критичної оцінки, а під час соціальних штормів принципи права взагалі можуть втрачатись та підмінюватись певними ідеологічними інтересами. В той же час сучасні демократичні перетворення нашого суспільства зумовлюють реальну потребу звернення до глибинних засад права, пошуку його першооснов, відтворення тих філософсько-правових ідей, які здатні повернути втрачене. Прикладом цього є Україна сьогодні, адже після проголошення незалежності їй потрібно було відбудувувати ті сфери, що були загнані у пастку і були змушені закритись на довгий час, і філософія права належала до цих сфер. Було дуже нелегко відновити те, що було перервано на десятки років.

Розквіт української філософії права має свої особливості і переваги над філософією права інших країн тим, що вона розвивається зважаючи на активну розбудову держави, істотні зміни людини і соціуму загалом. Право повинне бути дієвим інструментом, який би гарантував ефективний і незворотній розвиток